

ומוכח שמצווים הגדולים על הקטנים להפרישם מעשיית איסור.

ודוחה הגמרא: **לא** חייבים הגדולים להפרישם, אלא כונת הכתוב היא לומר **דלא ליספו** להו שלא יאכילו הגדולים לקטנים דם, **בידים**.

תא שמע מהלכה נוספת באיסור טומאת כהנים:

כתיב בתחילת פרשת אמור [ויקרא כא]: **"אמור** אל הכהנים, **ואמרת** אליהם".

אמור להם עצמם, ואמרת אליהם — **להזהיר גדולים על הקטנים על טומאת מת!**

מאי לאו, דאמר להו, שמצווה למנוע את הכהנים הקטנים, ולומר להם: **לא תיטמו!**

ודוחה הגמרא את הראיה: **לא** צריך למונעם, אלא כונת הכתוב לומר **דלא ליטמא** להו הכהנים הגדולים לכהנים הקטנים, **בידים**.

וצריכי שלשה פסוקים בשלשה ענינים שונים כדי להשמיע את האיסור לספות לקטן איסור בידיים: בדם, בשרצים ובטומאת כהנים.

דאי אשמעינן איסור ספיה בידיים לקטן רק באיסור **שקצים**, הייתי אומר שרק אותם קיד-ב אסור להאכיל לקטנים **משום דאיסורן** חמור ממאכלות אסורות, כמו אכילת דם, שהרי החמירה תורה בשיעור אכילת שרצים אפילו **במשחו**, שאפילו שרץ בגודל עדשה אסור לאכול, כמו שהוא מטמא בשיעור של

לא גזרו ביה רבנן ליינק בשינוי, והתירוהו במקום צער.

תא שמע ראייה מבריייתא נוספת, בענין אכילת שקצים, שנאמר בסוף פרשת שמיני [ויקרא יא]:

"לא תאכלום — כי שקין הם".

פסוק זה מיותר הוא, כי אזהרות רבות נאמרו בתורה בדבר האיסור לאכול שרצים, ולכן קורא אני כאן **"לא תאכלום"** במקום **"לא תאכלו"**. ובא הכתוב להזהיר הגדולים על הקטנים על אכילת שקצים.

ומדייקת הגמרא: **מאי לאו**, האם אין כונת הכתוב היא, **דאמר** להו, שצריך הגדול לומר לקטנים: **לא תאכלו שקצים!**

ומוכח שקטן אוכל נבילות צריך להפרישו, מן התורה.

ודוחה הגמרא את הראיה: **לא** זו היא כונת הכתוב, אלא לומר **דלא ליספו** ליה שלא יאכילוהו שרצים **בידים**.

תא שמע מהלכה נוספת:

דתניא: **"כל נפש מכם לא תאכל דם"**.

מרבה הכתוב **"כל"** — להזהיר הגדולים על הקטנים, על אכילת דם.

מאי לאו, דאמרי להו הגדולים לקטנים: **לא תאכלו דם**.

להאכילו ולהשקותו, אלא חסרון החלב "סכנה הוא לו שיבוא לידי חולי, וכל חולי — הוא ספק סכנה!"

עדשה. (1)

אבל אכילת דם, דעד **דאיכא** דם בשיעור "רביעית", אין חייבים על אכילתו, **אימא**, הייתי אומר שלא מוזהרים הגדולים שלא להאכילו לקטנים.

ואי אשמעינן רק את איסור האכלת דם לקטנים, הייתי אומר שהחמירה תורה רק בהאכלת דם, **משום דאיכא** בו איסור כרת לגדול האוכלו במזיד.

אבל אכילת שרצים, שגדול האוכלן אינו חייב אלא מלקות, **אימא** הייתי אומר שלא אסרה תורה את האכלתו לקטנים.

ואי אשמעינן רק הני תרתי, האכלת דם והאכלת שרצים, הייתי אומר שרק אותם אסרה תורה להאכיל לקטנים **משום דאיסורן** הוא איסור השוה בכל אדם.

אבל טומאה למת, שלא הוזהרו עליה אלא הכהנים, **אימא** הייתי אומר שלא הוזהרו עליה הגדולים שלא לטמא את הכהנים הקטנים.

ואי אשמעינן זאת רק בענין **טומאה**, שלא יטמאו הגדולים לכהנים קטנים, הייתי אומר ש**טומאת כהנים שאני**, ששונה היא טומאת הכהנים מהאכלת דם ושרצים, לפי שהחמירה תורה בשמירת טהרת הכהנים, **משום דריבה בהן הכתוב מצות יתרות**.

ולכן אסרה תורה שלא יטמאו הגדולים אפילו את הכהנים הקטנים.

אבל הני, דם ושרצים, **אימא** לא אסרה תורה להאכילם לקטנים.

לכן **צריכא**, הוצרך הכתוב לכתוב את האיסור שלא לספות לקטנים בידים דבר איסור בכל שלשת הלאוין.

תא שמע, מביאה הגמרא ראייה ממשנתנו [קייב ב] שקטן האוכל נבילות מעצמו מצווים בית דין להפרישו.

דתנן: **שני אחין, אחד פקח ואחד חרש**, שהיו נשואין שתי אחיות פקחות, ומת חרש בעל הפקחת, שהיה נשוי מדרבנן.

מה יעשה פקח בעל הפקחת באחות אשתו הנופלת מן אחיו החרש, מקדושו מדרבנן, ומה יעשה באשתו שהיא אחות היבמה הנופלת לפניו? —

לא יעשה דבר. אלא, **תצא** אחות אשתו מן התורה, ללא חליצה, **משום** ערות **אחות אשה**, ואשתו מותרת לו, שאינה אחות זקוקתו, לפי שאין זיקת יבום בערוה.

אך אם מת פקח בעל הפקחת — מה יעשה חרש בעל פקחת הנשואה לו מדרבנן, ביבמתו, אחות אשתו, הנופלת לפניו ליבום מן התורה, ומה יעשה באשתו, שהיא אחות זקוקתו? —

מוציא אשתו בגט, לפי שהיא אסורה עליו מדין אחות זקוקתו, שהרי אחותה נופלת לפניו מן התורה. (2)

משום שהיא בריה שלמה.

2. ואין אחותה של אשתו הנופלת ליבום יוצאת משום ערות אשה, שהרי נשואיה של החרשת הם

1. רש"י. אך התוס' הוכיחו שגם שיעור אכילת שרצים הוא בכזית, וכונת הגמרא היא למי שאכל שרץ שלם, כמו נמלה, שחייב על אכילתה גם כשהיא בפחות מכזית, ואף בפחות מכעדשה,

אין לו תקנה להשאיר את אשתו אצלו, אלא מוציא את אשתו בנט משום שאסורה עליו באיסור אחות זקוקתו, ואת אשת אחיו מוציא בחליצה מן התורה, לא ייבם אותה לפי שהיא אחות אשתו מדרבנן.

ומוכיחה הגמרא: ואמאי מוציא הפקח את אשתו החרשת בנט, תיתיב גביה תמשיך אשתו החרשת לשבת תחתיו שהרי אין אנו מצווים להפרישה, לדבריך, שהרי החרשת בגדר "קטן אוכל נבילות" היא!?

ומשנינן: מוציאים אותה ממנו לא בגללה אלא משום איסורא דידיה, שהרי הוא פקח.

אמר רבא: תא שמע ראייה מהא דתנן במשנתנו: שני אחין — אחד חרש ואחד פקח, שהיו נשואין לשתי אחיות — אחת פקחת, ואחת חרשת.

מת חרש בעל חרשת, ונפלה החרשת ליבום לפני הפקח הנשוי פקחת.

מה יעשה פקח בעל פקחת ביבמתו ובאשתו? —

אינו עושה דבר. אלא תצא החרשת בלי חליצה, משום אחות אשה. כדין ערוה הנופלת ליבום, ואשתו מותרת לו, לפי שאינה אחות זקוקתו.

אבל, אם מת פקח בעל פקחת, ונפלה הפקחת לפני החרש, שאינו בר חליצה מפני שאינו יכול לקרוא — מה יעשה חרש בעל חרשת?

מוציא החרש את אשתו החרשת בנט, לפי שהיא נאסרת עליו מדין אחות זקוקה.

ואשת אחיו אסורה עליו לעולם, שאינו יכול ליבמה היות והיא אחות אשתו מדרבנן. ואף אינו יכול לחלוץ לה, לפי שאין בכח החרש לחלוץ.

ומוכיחה הגמרא: אמאי מוציא החרש, שדינו במצוות הוא כקטן, את אשתו בנט!?

תיתיב גביה תשב תחתיו, ואין לנו לחייבו להוציאה, שהרי "קטן אוכל נבילות" הוא, והרי אמרת שאין מצוה לבית דין להפרישו!

ודוחה הגמרא את הראיה: זה שבית דין מפרישו אינו בגללו, אלא משום איסורא דידיה, של אשתו, שהיא פקחת.

תא שמע, מביאה הגמרא ראייה מהלכה נוספת במשנתנו שצריך להפריש קטן מאכילת איסור.

דתנן: שני אחין פקחין שהיו נשואין שתי אחיות, אחת פקחת שקידושיה מן התורה, ואחת חרשת שקידושיה מדרבנן,

מת פקח בעל חרשת — מה יעשה פקח בעל פקחת באשת אחיו, שהיא אחות אשתו, שנופלת לפניו, ומה יעשה באשתו שהיא אחות היבמה הנופלת לפניו?

לא יעשה דבר. אלא תצא אשת אחיו ללא חליצה, משום ערות אחות אשה, מן התורה. ואשתו אינה אחות זקוקתו לפי שאין זיקה בערוה.

ואם מת פקח בעל פקחת — מה יעשה פקח בעל חרשת באשת אחיו שהיא אחות אשתו מדרבנן, ומה יעשה באשתו שהיא אחות זקוקתו מן התורה? —

לעולם קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווים עליו להפרישו, וכאן חייבוהו להוציא את אשתו היות וגזרו חכמים גזירה מיוחדת שיוציאה ממנו ולא תשב תחתיו, **משום "התרת יבמה לשוק"**.

כי אם יראו אנשים שהיא נשאת תחתיו, לא יתלו זאת בכך שהוא קטן אוכל נבילות, אלא יטעו לחשוב שקידושיה של החרשת דוחים את זיקתה של אחות אשתו הפקחת, ולכן אין אשתו החרשת אסורה עליו באיסור של אחות זקוקתו.

ויבואו להתיר לשוק בלי חליצה את היבמה הפקחת הנופלת לפניו מן אחיו הפקח, כאילו היתה אחות אשתו מן התורה.

בעוד שלפי האמת, היא יבמה מן התורה, הזקוקה לחליצה מן התורה כדי שתוכל להנשא, כי אין היא אחות אשתו מן התורה.

ואילו **אשת אחיו**, הפקחת, הנופלת לפניו ליבום, **אסורה עליו לעולם!**

כי אינו יכול לחלוץ לה — לפי שהוא חרש, ואינו בר קריאה.

ואינו יכול לכונסה ולהוציאה לאחר מכן בגט, כיון שהרי יש לו באשתו החרשת מקצת קידושין מדרבנן, ומכח זה אחותה אסורה עליו משום אחות אשתו. ואף לאחר שיגרש את אשתו, היא ממשיכה להיות אסורה עליו כמו אחות גרושת אשתו.

ומוכיח רבא: **והא הכא בחרש וחרשת, דלא איסורא דידה איכא**, שהרי היא חרשת, ולא **איסורא דידה איכא** שהרי הוא חרש, ובכל זאת קתני **"מוציא את אשתו בגט"**, ומשמע שקטן אוכל נבילות מצווין בית דין להפרישו!?

אמר רב שמעיה: אין לך להוכיח מכאן, אלא

הדרן עלך פרק חרש

פרק האשה שלום

מתניתין:

א. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, והלכו כששלום בינו לבינה וכן שלום בעולם, שאין ידוע על מלחמה במקום שלשם הלכו, וחזרה ובאה לכאן בלא בעלה ואמרה בב"ד מת בעלי, נאמנת ותנשא על פי עדותה, ואם אין לה בנים ויש לבעלה אח ואמרה מת בעלי, תתייבם על פי עדותה.

הטעם שנאמנת, כיון שאין שעת חירום, וממילא אין חשש שמדברת מאומד לבה לומר הואיל ולא בא חודש או חודשים ודאי הרגוהו ליסטים, אלא אמרינן שראתה אותו מת ממש, שאם לא כן לא היתה אומרת שמת, כיון שחוששת שמא יבא לאחר שניסת ותהא מקולקלת, שתיאסר בין לבעלה הראשון ובין לבעלה השני.

ב. אם היה שלום בינו לבינה אבל ומלחמה בעולם, וחיישינן שמדברת מאומד לבה.

או שהיה קטטה בינו לבינה כשהלכו, ואז, אפילו יש שלום בעולם, מכל מקום חיישינן שהיות והיא שונאתו רוצה היא לאסור עצמה עליו,

ובאתה ואמרה "מת בעלי", אינה נאמנת..

רבי יהודה אומר לעולם אינה נאמנת, אפילו אם היה שלום בינו לבינה ושלוש בעולם, אלא אם כן באתה בוכה, ובגדיה קרועין מאבלה על בעלה.

אמרו לו חכמים לרבי יהודה, אם כן, פקחת שיודעת שצריכה לבוא לב"ד ולבכות, תנשא,

ואילו שוטה, שאין לה דעת לאמת דבריה על ידי בכיה בב"ד לא תנשא?

אלא אחת זו שבאתה בוכה ובגדיה קרועין ואחת זו שבאתה כשאינה בוכה ואין בגדיה קרועין, תנשא.

גמרא:

תנא ברישא שנאמנת בידוע ששלום בינו לבינה, משום דקבעי למיתני בסיפא שבידוע שקטטה בינו לבינה אינה נאמנת.

תנא ברישא בידוע ששלום בעולם נאמנת משום דקבעי למתני בסיפא שבידוע שמלחמה בעולם אינה נאמנת.

אמר רבא: מאי טעמא דאינה נאמנת כשיש מלחמה?

משום דאמרה בדרמי מאומד ליבה דסברה, מעלה על דעתה וכי בכל הני דאיקטול הוא בעלה פליט?

וגם אם תמצא לומר כיון דשלום בינו לבינה, ממילא חוששת אפילו לצד רחוק שיחזור ותהיה מקולקלת, ומשום כן נטרא, נשמרת היא מלומר בב"ד שמת עד דחזיא, שתראה שנהרג.

מכל מקום, היא אינה נאמנת.

כיון דזימנין דמחו ליה בגירא, הכוהו בחץ או ברומחא, וסברא בדעתה שודאי מת, ובאמת לא מת דאיכא דעבד סמטרי

תחבושת⁽¹⁾ ויחיה.

וכעת דנה הגמרא בכמה אופנים, האם חוששים בהם שאומרת בדדמי כמו במלחמה. או לא.

מעיקרא סבר רבא למימר, שרעבון, אם אומרת שמת ברעב אינו כמלחמה. ונאמנת, היות דלא אמרה בדדמי מאומד ליבה שמת ברעב.

הדר אמר רבא: חזר בו ואמר רעבון הרי הוא כמלחמה ואינה נאמנת, מפני שמפחדת למות ובורחת משם קודם שמת, ואומרת בדדמי.

וכמעשה שהיה דהיא דאתת לקמיה דרבא אמרה ליה: בעלי מת ברעב, ורבא רצה לבודקה שאינה מדברת מאומד ליבה, ולכן אמר לה: שפיר עבדת דשיובת נפשך טוב עשית שהנחת אותו אפילו חי וברחת לך. כי האם סלקא דעתא וכי יעלה בדעתך דבההוא פורתא דנפיתא קמח מנופה בנפה דשבקת ליה, שהשארית לו, הוה חיי?

אמרה ליה: מר, רבא, האם גם אתה נמי ידע דכי האי גוונא לא חיי.

ומוכח שאמרה מאומד ליבה שמת, ומשום האי מעשה הדר ביה רבא.

הדר אמר רבא: רעבון גריעא ממלחמה. דאילו מלחמה כי אמרה מת בעלי במלחמה, הוא דלא מהימנא וחיישינן שמדברת מאומד לבה.

הא אם אמרה מת על מטתו, מהימנא לפי שאינה חשודה לשקר⁽²⁾ ולומר שמת על מטתו, משום שסבורה שמא ברח מהמלחמה וניצל, ואילו גבי רעבון אפילו אם אמרה מת על מטתו חיישינן שמשקרת, כיון שהיא סבורה איך יחיה, ואינה נאמנת עד דאמרה מת וקברתיו.

מפולת שנפל הבית עליו או בא רוח סערה והיה מפיל כל בתי העיר הרי הוא כמלחמה ואינה נאמנת דחיישינן דאמרה בדדמי.

שילוח נחשים ועקרבים הרי הן כמלחמה וחיישינן דאמרה בדדמי.

דבר, אמרי לה הרי הוא כמלחמה ואמרי לה אינו כמלחמה.

אמרי לה הרי הוא כמלחמה דחיישינן דאמרי בדדמי.

ואמרי לה אינו כמלחמה דסמכי אדאמרי אינשי שסומכת דעתה אמימרא ד"שב שנין הוה מורתנא, ואינש בלא שני לא אזיל".

אדם בלא עיתו אינו מת אפילו בשבע שני דבר!.

ולכן אינה אומדת בדעתה שמת עד שתראהו מת.

שנינו במשנה בהחזק לנו שיש מלחמה בעולם אינה נאמנת.

ומסתפקת הגמרא:

1. הוא מין עשב שמחבר כל דבר חתוך כדאיתא

2. רש"י לפי ביאור המהרש"ל.

בב"ב (עד:): ועי"ש ברשב"ם, ועי' בב"מ (קז:)

דלדידך איתרחיש ניפא לדידיה נמי
איתרחיש ניפא.

אבל לגבי מלחמה איכא למימר דלא אמרה,
אי לא ראתהו מת, דהא אי בעיא לשקורי לא
הוי מחזקה מלחמה בעולם.

תא שמע:

באה האשה לב"ד ואמרה: **נפלו עלינו עובדי
כוכבים, נפלו עלינו ליסטים,**
הוא בעלי מת, ואני ניצלתי, נאמנת.

וכאן הרי היא החזיקה במלחמה, וקתני
נאמנת. ומוכח שאמרינן מה לה לשקר.

ודחינן: **התם**, כיון שמלחמה קטנה היא
דאיהי הוה בהדיה, לא אמרה בדדמי, דאשה
אינה מתייראת מלסטים. ובמקום שאינה
פוחדה, דרך האשה לעמוד אצל בעלה עד
שימות, **וכדרכ אידי** דאמר, אשה אינה
פוחדת מליסטים. **דאמר רב אידי: אשה** —
כלי זיינה עליה! שאין הורגים אותה אלא
באים עליה, ואחר שבאים עליה, שוב לא
הורגים אותה [רש"י במסכת עבודה זרה כה
ב].

ובעיין דהחזיקה היא מלחמה בעולם, לא
איפשיטא.

ההוא גברא דבשלהי הלוליה בסוף חתונתו,
איתלי נורא בי גנני נאחזה האש בבית
החופה.

אמרה להו דביתהו אמרה אשתו לאנשים

איבעיא להו: מה הדין בחזיקה היא מלחמה
בעולם שלא היינו יודעים שיש מלחמות
באותן מדינות אלא מפיה, מהו.

מי אמרינן יש לה מיגו דמה לה לשקר, כיון
דאי בעיא הוי אמרה שלום בעולם, והיתה
נאמנת, שהרי לא הוחזק שיש מלחמה
בעולם, השתא נמי שהיא אומרת שיש
מלחמה אמרינן אינה משקרת, ונאמנת.

קטו-א

או דלמא, הכא ליכא למימר נאמנת מטעם
מיגו דמה לה לשקר, דהא איהי גופא לא
מכוונה לשקורי, אלא כיון דאיחזקה מלחמה
אמרה בדדמי וסבורה היא שמת ולכן לא
אתי מה לי לשקר ומרע ומבטל חזקתיה שאין
מועלת הנאמנות שאינה משקרת לבטל
החזקה שאומרת מאומד ליבה⁽³⁾.

תא שמע:

באה האשה לב"ד ואמרה: **עישינו עלינו
בית עישינו עלינו מערה** הציתו באש את
הבית או את המערה שהיינו שם, אני ובעלי,
ונתמלא עשן.

**והוא נשאר ומת ואני ברחתי ונצלתי, אינה
נאמנת.**

והא הכא החזיקה היא מלחמה זו, וקתני
אינה נאמנת, ולא אמרינן מה לה לשקר, דאי
בעיא אמרה מת סתמא.

ודחינן: **שאני התם**, כשנתמלא עשן ברחה
ולא המתינה עד שתראהו מת.

ואי משום עשן, **דאמר לה הב"ד כי חיכי**

ועל כרחך איירי באמרה היא מת בעלי במלחמה,
דאי איירי באמרה מת על מטתו מאי אריא שלום

3. הקשה רש"י, שלכאורה אפשר לפשוט
האיבעיא ממתניתין דקתני שלום בעולם נאמנת,